

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa

Till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa (RP 59/2018 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för utlåtande till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- äldre regeringssekreterare Timo Meling, arbets- och näringsministeriet.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Social- och hälsovårdsutskottet
- Akava ry
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Företagarna i Finland rf
- Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf
- Arbetslöshetskassornas Samorganisation r.f.
- Arbetslöshetsförsäkringsfonden.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

De föreslagna ändringarna förbättrar möjligheterna för de som får arbetslöshetsförmåner att studera under arbetslösheten. Tanken är att uppmuntra arbetssökande att öka sina möjligheter att få jobb genom att under arbetslöshetsperioden förbättra sin kompetens.

För tillfället har de arbetssökande i regel inte rätt till arbetslöshetsförmåner om de studerar på heltid. Däremot är det möjligt att stödja så kallade frivilliga studier, om arbets- och näringsbyrån gör den bedömningen att de förbättrar den arbetssökandes yrkesfärdigheter och övriga villkor för fri-

Utlåtande ShUU 2/2018 rd

villiga studier i lagen om utkomstskydd för arbetslösa uppfylls. Det är också möjligt att studera på deltid samtidigt som man lyfter arbetslöshetsförmån. Möjligheten att studera med arbetslöshetsförmån ska bevaras i sin nuvarande form vid sidan av den föreslagna nya modellen. Den största skillnaden mellan den nuvarande möjligheten att studera med arbetslöshetsförmån och den nya modellen är att arbets- och näringsbyrån inte ska göra någon bedömning av den arbetssökandes behov av utbildning.

Social- och hälsovårdsutskottet anser det befogat att underlätta för arbetssökande att studera och ställer sig därför bakom de lagändringar som föreslås i propositionen. Vid sidan av den nya studiemöjligheten vill utskottet också bevara den nuvarande möjligheten att studera med stöd av arbetslöshetsförmån.

Hot om förlust av arbetslöshetsförmån

Det smidiga studiealternativ som föreslås i propositionen är avsett att endast gälla arbetssökande som fyllt 25 år. Studierna skulle dessutom få pågå i högst sex månader och det krävs också att de ger yrkesfärdigheter eller stöder företagsverksamhet. Social- och hälsovårdsutskottet anser i första hand att avgränsningarna är motiverade eftersom avsikten inte är att arbetslöshetsförmånen ska ersätta studieförmånerna. Men utskottet vill lyfta fram den möjlighet till prövning som ingår i avgränsningen och som kan försvåra förutsägbarheten i modellen från den arbetssökandes synpunkt och dessutom orsaka avbrott i försörjningen.

I propositionen nämns inga andra villkor för godtagbar utbildning än att den ska ge yrkesfärdigheter eller stödja företagsverksamhet. Enligt propositionsmotiven ska villkoret ges en vid tolkning och tanken är att närmast studier som klart är av hobbynatur ska lämnas utanför tillämpningsområdet. Men i motiveringen preciseras inte närmare vad som avses med godtagbar utbildning. Utskottet finner det viktigt att tolkningen av innehållet i en godtagbar utbildning är bred och att den görs på samma sätt över hela landet. Innan studierna påbörjas ska de arbetssökande ges uttömmande information om vad som anses vara godtagbar utbildning.

Social- och hälsovårdsutskottet fäster dessutom uppmärksamhet vid att studierna under vissa förhållanden kan dra ut på tiden i mer än sex månader. I sådana fall ska arbets- och näringsbyrån enligt propositionsmotiven fatta ett beslut om huruvida det är fråga om heltidsstudier eller deltidstudier för tiden efter sex månader och arbetslöshetsförmånen ska inte återkrävas från början av studierna. Men om studierna har bedrivits på basis av felaktiga uppgifter och studieperioden redan från början har varit avsedd att pågå längre än sex månader, kan överskridningen leda till att arbetslöshetsförmånen återkrävs ändå från det att studierna inleddes. För att undvika onödigt återkrävande och avbrott i försörjningen menar utskottet att man i det sistnämnda fallet ska utöva skälighetsprövning. I prövningen bör det beaktas att utbildningssystemet ännu inte kan identifiera studiehelheter på sex månader enligt den nya modellen och att det kan vara svårt att på förhand uppskatta studieperiodens längd.

Enligt propositionen ska den arbetssökande också under studierna stå till arbetsmarknadens förfogande och studier är egentligen inte en giltig orsak att vägra ta emot arbete eller delta i service. Arbets- och näringsbyrån skulle emellertid enligt propositionen i det enskilda fallet kunna beakta om fortsatta studier är lämpligare med tanke på framtida möjligheter till jobb än att ta emot ett er-

Utlåtande ShUU 2/2018 rd

bjudet arbete eller delta i service. Social- och hälsovårdsutskottet fäster avseende vid att det är svårt för den arbetssökande att själv veta i vilka situationer myndigheten i efterskott har rätt att bedöma om slutförandet av studierna är lämpligare med tanke på framtida möjligheter. Arbets- och näringsbyråerna måste få noggranna anvisningar om hur denna passus ska tolkas. De arbetssökande som står i beråd att inleda studier måste få tillräckligt detaljerad information om skyldigheten att ta emot ett erbjudet arbete eller delta i service oberoende av studier.

Utskottet poängterar att om den föreslagna modellen ska genomföras, måste arbets- och näringsbyråerna ges rikstäckande och samordnad styrning och utbildning så att modellen tillämpas på samma sätt över hela landet.

Förhållandet till aktiveringsmodellen

Social- och hälsovårdsutskottet ser med tillfredsställelse på att den typ av aktivitet som den så kallade aktiveringsmodellen kräver kan påvisas också genom studier, så snart förslaget har trätt i kraft. När utskottet förordade propositionen om aktiveringsmodellen, förutsatte det att det vid behov görs möjligt att uppfylla aktivitetskravet också på andra sätt, i det fall att det visar sig att de nu föreslagna sätten inte räcker till för att hindra att en arbetssökande som aktivt sökt jobb eller försökt delta i service utsätts för en minskning av förmånen (ShUB 22/2017 rd).

I propositionen konstateras det att en maximalt sex månader lång utbildning skulle passera för sådan aktivitet som aktiveringsmodellen kräver. Också sådan utbildning som enligt arbets- och näringsbyrån sker på deltid ska betraktas som godtagbar aktivitet oberoende av den arbetssökandes ålder. Heltidsstudier under en period för vilken det inte betalas arbetslöshetsförmåner skulle också betraktas som aktivitet så att aktiveringsmodellens granskningsperiod skulle börja löpa från början och förmånsnivån inte sänkas efter heltidsstudier som pågått minst fem dagar. Att studier betraktas som sådan aktivitet som aktiveringsmodellen avser förbättrar utkomstskyddet för den som får arbetslöshetsförmån och kan vara ett incitativ till att inleda studier för att på så sätt snabbare komma in på arbetsmarknaden.

Övrigt

Social- och hälsovårdsutskottet menar att det är viktigt att följa verkningarna av den föreslagna modellen för dem som får arbetslöshetsförmåner, för deras studier och för incitamenten. Utskottet påpekar vidare att utvecklingen av utkomstskyddet för arbetslösa har syftat till att förenkla och samordna de olika stödformerna under arbetslösheten. De ändringar som nu föreslås och som syftar till att förbättra de arbetssökandes studiemöjligheter kan samtidigt göra det svårare att förstå förmånssystemet från förmånstagarens synpunkt. Utskottet framhåller att utkomstskyddet för arbetslösa fortsatt behöver förenklas.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottet anför

att arbetslivs- och jämställdhetsutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Utlåtande ShUU 2/2018 rd

Helsingfors 13.11.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Krista Kiuru sd
medlem Arja Juvonen saf
medlem Niilo Keränen cent
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Jaana Laitinen-Pesola saml
medlem Anne Louhelainen blå
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Sari Raassina saml
medlem Vesa-Matti Saarakkala blå
medlem Sari Sarkomaa saml
medlem Martti Talja cent
ersättare Sari Tanus kd.

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen.